

Η Ψυχική Συνιστώσα της Ανθρώπινης Σεξουαλικότητας - Παραφιλίες

Κ. Ασημακόπουλος
Ψυχίατρος

Ο ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ Η ΖΩΗ

Ο έρωτας είναι για τον Freud το
σημαντικότερο στοιχείο της
ενόρμησης ζωής

ΘΑΝΑΤΟΣ

Εκτός από την ερωτική ενόρμηση ο Freud μίλησε προς το τέλος της ζωής του και για την ενόρμηση θανάτου.

Μια δύναμη που οδηγεί τον άνθρωπο αναπόφευκτα και δωρεάν στον αφανισμό-καταστροφή, δηλαδή στην επαναφορά του έμβιου όντος στην ανόργανη κατάσταση

Η ανθρώπινη σεξουαλικότητα είναι εξ υπαρχής τραυματική. Το ανθρώπινο ων αντιμετωπίζει την εξωτερική πραγματικότητα και πενθεί το γεγονός ότι, δεν μπορεί να κατέχει και τους δύο γονείς του, δεν μπορεί να αποκτήσει τη μαγική δύναμη που υποτίθεται ότι διαθέτουν, δεν μπορεί να ανήκει και στα δύο φύλα και να κατέχει και τα δύο γεννητικά όργανα

Όμως

Πάντα υπάρχει η ελπίδα να επιτύχουμε ώστε η αγάπη να μη συνδέεται με τον ευνουχισμό, την καταστροφή και το θάνατο και έτσι να ανοίξει ο δρόμος στη χαρά και στη δημιουργία

Φυσιολογική Σεξουαλικότητα

Η σεξουαλική συμπεριφορά είναι πολυποίκιλη και καθορίζεται από μια σύνθετη αλληλεπίδραση παραγόντων:

- Τις σχέσεις του ατόμου με τους άλλους
- Τις συνθήκες ζωής του
- Τις πολιτισμικές του ιδιαιτερότητες

Φυσιολογική Σεξουαλικότητα

Η σεξουαλικότητα ενός ατόμου σχετίζεται επίσης με παράγοντες της προσωπικότητας, με το βιολογικό του υπόστρωμα και μία γενική αίσθηση εαυτού

Περιλαμβάνει την αντίληψη να είναι κανείς άντρας ή γυναίκα

Αντανακλά αναπτυξιακά βιώματα σχετικά με το σεξ

Είναι δύσκολο να δοθεί αυστηρός ορισμός της φυσιολογικής σεξουαλικότητας και είναι κλινικά χρήσιμο να ορισθεί η μη φυσιολογική σεξουαλικότητα

Μη Φυσιολογική Σεξουαλικότητα

Η σεξουαλική συμπεριφορά:

- που είναι καταστρεπτική για τον εαυτό ή τους άλλους
- που αποκλείει τη διέγερση των πρωτογενών σεξουαλικών οργάνων
- που σχετίζεται απρόσφορα με ενοχή ή άγχος ή είναι ψυχαναγκαστική

Ψυχοσεξουαλικότητα

Υποδηλώνει την ανάπτυξη και τη λειτουργικότητα του ατόμου

S. Freud: όλες οι ενορμήσεις και δραστηριότητες της ηδονής είναι σεξουαλικές

Ενόρμηση - Σεξουαλικότητα

Στοματικές δραστηριότητες: στόχος πρόσληψη τροφής αλλά και επίτευξη σεξουαλικής ικανοποίησης

Αμφότερες αποτελούν συμπεριφορά αναζήτησης ευχαρίστησης

Όμως κάποιοι χρησιμοποιούν σεξουαλικές δραστηριότητες για ικανοποίηση μη σεξουαλικών αναγκών, όπως εξαρτητικών, επιθετικών ή αναγκών κοινωνικού γοήτρου

Ενόρμηση

Δυναμική διαδικασία, η οποία συνίσταται σε μια ώση που αναγκάζει τον οργανισμό να τείνει προς ένα σκοπό. Η ενόρμηση έχει την πηγή της σε μια σωματική διέγερση. Ο σκοπός της είναι να καταργήσει την κατάσταση εντάσεως που κυριαρχεί στην ενορμητική πηγή. Η ενόρμηση μπορεί να πετύχει το στόχο της μέσω του αντικειμένου ή χάρη σ' αυτό.

Ενόρμηση

- Τα αντικείμενα της σεξουαλικής επιθυμίας δεν είναι έμφυτα και οφείλουμε να τα ανακαλύψουμε μόνοι μας.
- Το αίσθημα της προσωπικής ταυτότητας και του σεξουαλικού προσανατολισμού επιλέγονται στην πρώιμη παιδική ηλικία και τα ανακαλύπτουμε εκ νέου στην εφηβεία
(Τρία δοκίμια για τη θεωρία της σεξουαλικότητας, 1905)

Σεξουαλική Μάθηση

- Ο Freud περιέγραψε τις επιδράσεις των εμπειριών των ενηλίκων στον ψυχισμό των παιδιών
- Οι περισσότερες σεξουαλικές εμπειρίες μάθησης στην παιδική ηλικία γίνονται χωρίς οι γονείς να είναι ενήμεροι όμως η επίγνωση του φύλου επηρεάζεται από τη γονεϊκή συμπεριφορά
- Το φύλο του παιδιού επηρεάζει τη γονεϊκή ανοχή στην επιθετικότητα και την ενίσχυση ή την απόσβεση της ενεργητικότητας ή της παθητικότητας και των διανοητικών, αισθητικών και γενικότερων ενδιαφερόντων

Γεννητικό Παιχνίδι στα Βρέφη

- Αποτελεί μέρος του φυσιολογικού αναπτυξιακού σχεδίου
- Στους πιθήκους η αλληλεπίδραση με τις μητέρες και τους συνομηλίκους είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη αποτελεσματικών ενηλίκων ετεροφυλόφιλων επαφών
- Υπάρχουν κρίσιμα στάδια στην ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη κατά τον Freud:
  - στοματικό
  - πρωκτικό
  - φαλλικό
  - λανθάνον
  - γεννητικό

Ψυχοσεξουαλικοί Παράγοντες

Η σεξουαλικότητα εξαρτάται από τρεις παράγοντες:

- την ταυτότητα του φύλου
- την ταυτότητα του γένους
- τη σεξουαλική συμπεριφορά

Που επηρεάζουν:

- την καλλιέργεια
- την ανάπτυξη
- τη λειτουργικότητα

Ταυτότητα Φύλου

Αναφέρεται σε βιολογικά χαρακτηριστικά του φύλου

- Τα χρωμοσώματα
- τα έξω και έσω γεννητικά όργανα
- την ορμονική σύνθεση
- τις γονάδες
- τα δευτερογενή χαρακτηριστικά του φύλου

Σε Εμβρυολογικές Μελέτες

Όλα τα θηλαστικά έμβρυα, είναι ανατομικά θήλεα στη διάρκεια των πρώιμων σταδίων της εμβρυϊκής ζωής.

Η διαφοροποίηση εμφανίζεται ως αποτέλεσμα δράσης των εμβρυϊκών ανδρογόνων

Ψυχική Διφυλετικότητα

Οι διφυλετικές επιθυμίες είναι οικουμενικό δεδομένο στην παιδική ηλικία. Ένα από τα πλέον σοβαρά ναρκισσιστικά πλήγματα της παιδικής μεγαλομανίας, μας έχει επιβληθεί από την υποχρέωση να αποδεχθούμε τη βιολογική μας μονοφυλετικότητα

Ταυτότητα Γένους

Η αίσθηση ανδρισμού ή θηλυκότητας που έχει ένα άτομο. Σε ηλικία 2-3 ετών καθένας έχει σταθερή πεποίθηση ότι **είμαι άνδρας** ή **είμαι γυναίκα**. Ακόμα και όταν ο ανδρισμός και η θηλυκότητα αναπτύσσονται φυσιολογικά το άτομο έχει ακόμα το προσαρμοστικό καθήκον να αναπτύξει μιά αίσθηση αρρενωπότητας ή θηλυκότητας. Η ταυτότητα του γένους υποδηλώνει τις ψυχολογικές όψεις της συμπεριφοράς. Το γένος κοινωνικό, το φύλο βιολογικό.

Ταυτότητα Γένους

Συνήθως φύλο και γένος είναι σχετικά σύντονα, δηλαδή οι άνδρες τείνουν να είναι αρρενωποί και οι γυναίκες θηλυκές. Όμως το φύλο και το γένος είναι δυνατόν να αναπτυχθούν σε συγκρουόμενες ή ακόμα και αντίθετες κατευθύνσεις και είναι αποτέλεσμα σειράς ταυτίσεων με:

- μέλη της οικογένειας
- δασκάλους
- φίλους και συναδέλφους
- πολιτισμικά φαινόμενα

τα φυσικά χαρακτηριστικά που απορρέουν από το βιολογικό φύλο ενός ατόμου αλληλοσχετίζονται με ένα περίπλοκο σύστημα ερεθισμάτων (επιβραβεύσεων, τιμωριών, χαρακτήρων γένους γονέων...), για να εδραιώσουν την ταυτότητα του γένους

Ρόλος του Γένους

- Ο ρόλος του γένους είναι όλα εκείνα τα πράγματα που ένα άτομο λέει ή κάνει για να αποκαλύψει ότι έχει την ιδιότητα του άνδρα ή της γυναίκας. Ο ρόλος του γένους δεν εγκαθίσταται με τη γέννηση αλλά οικοδομείται μέσα από τυχαίες εμπειρίες από κατηγορηματικές οδηγίες και παραινέσεις και την αυθόρμητη συναρμολόγηση και των δύο ... (John Money)
- Το σταθερό και υγιές αποτέλεσμα είναι ένας συντονισμός της ταυτότητας του γένους με το ρόλο του γένους

Σεξουαλικός προσανατολισμός

Ο Σεξουαλικός προσανατολισμός περιγράφει το αντικείμενο των σεξουαλικών παρορμήσεων ενός ατόμου:

- Ετερόφυλο
- Ομόφυλο
- Αμφίφυλο

η σεξουαλική απάντηση είναι μία αυθεντική ψυχοφυσιολογική εμπειρία

Φάσεις σεξουαλικής απάντησης

- Επιθυμία
- Διέγερση
- Οργασμός
- Λύση

Παθολογία της Σεξουαλικότητας

Παραφιλίες (αντί για διαστροφή ή παρέκκλιση) στο DSM

- ήπιες μορφές (αναστατώνονται αλλά δε τις πραγματοποιούν)
- μέτριας βαρύτητας (πραγματοποιούν τις παραφιλικές τους παρορμήσεις)
- σοβαρές περιπτώσεις (τις πραγματοποιούν επανειλημμένα)

Λίγες ψυχικές διαταραχές είναι τόσο ηθικά φορτισμένες όσο οι παραφιλίες

Διεστραμμένη Σεξουαλική Δραστηριότητα (S. Freud)

1. Εστιάζει σε μη γεννητικές περιοχές του σώματος
2. Εντοπίζει και αντικαθιστά την κανονική πρακτική της συνουσίας με ένα σύντροφο του αντιθέτου φύλου
3. Τείνει να είναι η αποκλειστική σεξουαλική πρακτική του ατόμου
4. Ο Freud παρατήρησε ότι ίχνη διαστροφής βρίσκονται στο ΑΣ κάθε ατόμου (σε όλους υπάρχει λανθάνων πυρήνας διαστροφής)

Ψυχοδυναμική Κατανόηση

Η αιτιολογία των παραφυλιών καλύπτεται από μυστήριο

1. Υπάρχουν διάφοροι βιολογικοί παθογενετικοί παράγοντες
2. Ψυχολογικά ζητήματα παίζουν αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση της επιλογής της παραφυλίας και στο υποκείμενο νόημα των σεξουαλικών πράξεων
3. Τα ψυχοδυναμικά μοντέλα ρίχνουν φως στο νόημα μιας διαστροφής χωρίς απαραίτητα να τεκμηριώνουν και μια οριστική αιτιολογία

Κλασική Φροϋδική Άποψη

Βασίζεται στη θεωρία της ενόρμησης

- Οι διαταραχές απεικονίζουν τον τρόπο με τον οποίο το ένστικτο και το αντικείμενο διαχωρίζονται το ένα από το άλλο «Φαίνεται πιθανό ότι το σεξουαλικό ένστικτο είναι καταρχάς ανεξάρτητο από το αντικείμενό του»
- Στις νευρώσεις τα συμπτώματα αναπαριστούν ένα μετασχηματισμό των απωθημένων διεστραμμένων φαντασιώσεων
- Στις διαστροφές οι φαντασιώσεις γίνονται συνειδητές και εκφράζονται άμεσα (εναρμονισμένες με το εγώ ηδονικές δραστηριότητες)
- Freud: οι νευρώσεις είναι το αρνητικό των διαστροφών
.... τα νευρωτικά συμπτώματα είναι αποσεξουαλικοποιημένες φαντασιώσεις διαστροφής

Κλασική Άποψη

- Οι διαστροφές μπορεί να είναι καθηλώσεις ή παλινδρομήσεις σε παιδικές μορφές σεξουαλικότητας που επιμένουν στην ενήλικη ζωή (μετάθεση)
- Η διαστροφική πράξη γίνεται μια στερεοτυπική και τελετουργική διαδικασία και αποτελεί το μοναδικό μέσο για γενετήσιο οργασμό
- Ο αποφασιστικός παράγοντας που εμποδίζει τον οργασμό μέσω της τυπικής γενετήσιας συνουσίας, είναι το άγχος ευνουχισμού έτσι οι διαστροφές εξυπηρετούν τη λειτουργία της άρνησης του ευνουχισμού

Πολυπλοκότητα των διαστροφών

- Είναι πολυστρωματικές (Δύο όψεις νομίσματος, ηδονοβλεψία – επιδειξιομανία
- Κλινική παρατήρηση: κάθε «ενεργητική» διαστροφή πάντα συνοδεύεται από μια άλλη «παθητική», συμπληρωματική

Σύγχρονες Απόψεις

- Δεν αρκεί η θεωρία της ενόρμησης για να εξηγήσει τις περισσότερες από τις διαστροφικές φαντασιώσεις και συμπεριφορές. Κυρίως σε επίπεδο σχετίζεσθαι (McDougall)
- «Η ουσία της διαστροφής είναι μια μετατροπή του παιδικού τραύματος σε ενήλικο θρίαμβο» (Stoller)
- Οι ασθενείς ενορμώνται από τις φαντασιώσεις εκδίκησης για τα ταπεινωτικά παιδικά τους τραύματα που προκλήθηκαν από τους γονείς τους. Έτσι εκδικούνται αποκτηνώνοντας και ταπεινώνοντας το σύντροφό τους κατά τη διάρκεια της διαστροφικής πράξης ή φαντασίωσης

Φυγή από Σχέση με Αντικείμενο

Πολλά άτομα που υποφέρουν από παραφυλίες έχουν ατελώς αποχωριστεί και εξατομικευτεί από τις ενδοψυχικές αναπαραστάσεις της μητέρας. Αισθάνονται ότι η ταυτότητά τους ως ξεχωριστού ανθρώπου διαρκώς απειλείται με συγχώνευση ή καταβροχθισμό από εσωτερικά ή εξωτερικά αντικείμενα. Η σεξουαλική έκφραση είναι ο μόνος χώρος που μπορούν να αποδείξουν την ανεξαρτησία τους

ΑΡΑ

η διαστροφή είναι περιφρόνηση της εξουσιαστικής επιρροής της εσωτερικευμένης μητέρας (Mitchell, 1988)

Νεοσεξουαλικότητα

Η σεξουαλική συμπεριφορά εξελίσσεται βαθμιαία και φυσιολογικά μέσα σε ένα πολυσύνθετο πλαίσιο ταυτίσεων και αντιταυτίσεων με τους γονείς. Η υποχρεωτική φύση της κάθε νεοσεξουαλικότητας προγραμματίζεται από γονεϊκά σενάρια που έχουν εσωτερικευθεί από το παιδί. Η νεοσεξουαλικότητα λειτουργεί μερικώς και για να προστατεύσει τα ενδοβληθέντα αντικείμενα από την επιθετικότητα του ασθενούς εκδραματίζοντας το ΑΣ δράμα που έχει «γραφεί» από τους γονείς.

Γυναικεία Διαστροφικότητα

- Οι διαστροφικές φαντασιώσεις συνήθεις στις γυναίκες
- Οι γυναικείες διαστροφές, πιο «λεπτά» δυναμικά σε σχέση με τη φανερή σεξουαλικότητα των ανδρικών διαστροφών
- Περιλαμβάνουν ΑΣ ζητήματα αποχωρισμού, εγκατάλειψης και απώλειας

Επιδειξιμανία

- Εκθέτοντας δημόσια τα γεννητικά του όργανα σε άγνωστες γυναίκες ή κορίτσια, ο επιδειξιμανής διαβεβαιώνει τον εαυτό του ότι δεν είναι ευνουχισμένος
- Το σοκ που προκαλεί τον βοηθά να αντιμετωπίζει το άγχος ευνουχισμού και του δίνουν ένα αίσθημα ισχύος πάνω στο αντίθετο φύλο.
- Νιώθει ταπεινωμένος από μια γυναίκα και εκδικείται σοκάροντας άγνωστες γυναίκες
- Επιδεικνύοντας δίνεται η δυνατότητα να ξανακερδίσει κάποια αίσθηση αξίας και ανδρισμού
- Stoller: η ταπείνωση αφορά «υπαρξιακό άγχος» απειλεί στον πυρήνα της ταυτότητας του φύλου
- Κάθε επιδειξιμανής πράξη προσπάθεια να αντιστραφεί τραυματική κατάσταση της παιδικής ηλικίας

Ηδονοβλεψία

- Αφορά την παραβίαση της προσωπικής ζωής μιας άγνωστης γυναίκας, έναν επιθετικό αλλά μυστικό αυτή τη φορά θρίαμβο επί του γυναικείου φύλου
- Καθήλωση στην πρωταρχική σκηνή στην οποία το παιδί είτε παρευρίσκεται ή κρυφακούει τη συνουσία των γονέων
- Αφύπνιση άγχους ευνουχισμού του παιδιού που οδηγεί στην αναπαραγωγή της σκηνής ξανά και ξανά ως ενήλικας, προσπάθεια απόκτησης ενεργητικού ελέγχου πάνω σε ένα παθητικά βιωμένο τραύμα (Fenichel, 1945)
- Η επιδειξιομανία και η ηδονοβλεψία περικλείουν μια κοινή ιδιότητα όλων των διαστροφών: «μια διαλεκτική μεταξύ επιφανείας και βάθους, μεταξύ ορατού και απόκρυφου, μεταξύ διαθεσίμου και απρόσιτου..» (Mitchell, 1988)

Σαδισμός

- Άτομα που χρειάζονται σαδιστικές φαντασιώσεις ή πράξεις για να επιτύχουν σεξουαλική ικανοποίηση, ΑΣ προσπαθούν να αντιστρέψουν σενάρια της παιδικής ηλικίας, στα οποία ήταν τα θύματα σωματικής ή σεξουαλικής κακοποίησης
- Επιβάλλοντας στους άλλους ότι συνέβη σε αυτούς όταν ήταν παιδιά παίρνουν εκδίκηση και ταυτόχρονα αποκτούν αίσθηση κυριαρχίας πάνω στο τραύμα της παιδικής ηλικίας
- Εμφανίζονται συμμετρικά και στα δύο φύλλα

Μαζοχισμός

- Χρειάζονται τον εξευτελισμό ή ακόμα και τον πόνο για να πετύχουν σεξουαλική ικανοποίηση
- Επανάληψη κακοποίησης από παιδική ηλικία
- Κάνουν θυσία, αποδεχόμενοι «το μη χείρον βέλτιστον» αντί του ευνουχισμού. Μόνος διαθέσιμος τρόπος σχέσης με το αντικείμενο
- Μπορεί να είναι πεπεισμένοι ότι τους αξίζει τιμωρία για τις συγκρουσιακές σαδιστικές τους επιθυμίες
- Π.χ. σε ΨΘ «ο σωματικός πόνος είναι καλύτερος από τον πνευματικό θάνατο»
- Συναισθηματικά απόμακροι και απρόσιτοι καθώς έχουν θυσιαστεί στην υπηρεσία των γονιών τους

ΦΕΤΙΧΙΣΜΟΣ

- Για να επιτύχουν σεξουαλική διέγερση, χρειάζονται τη χρήση ενός άψυχου αντικειμένου
- Freud: άγχος ευνουχισμού, το φετίχ συμβολικά αναπαριστά το «γυναικείο πέος»... μετάθεση. Για το φετίχ, splitting: άρνηση και επιβεβαίωση ευνουχισμού

Το Φετίχ ως Μεταβατικό Αντικείμενο

Greenacre: Το άγχος ευνουχισμού κεντρικό θέμα με προοιδιπόδειες ρίζες. Χρόνιες τραυματικές αλληλεπιδράσεις τους πρώτους μήνες της ζωής συμβάλλουν στην εμφάνιση του φετιχισμού. Εξαιτίας σοβαρών προβλημάτων στη σχέση μητέρας-παιδιού, το παιδί δεν μπορεί να νοιώσει ότι η μητέρα ή τα μεταβατικά αντικείμενα μπορούν να το ηρεμήσουν. Το παιδί χρειάζεται ένα φετίχ, κάτι «καθησυχαστικό σκληρό, άκαμπτο, αμετάβλητο σε σχήμα, που σίγουρα να διαρκεί» που να διασφαλίζει τη γενετήσια ακεραιότητά του.

Παιδοφιλία

- Η παιδοφιλία αναπαριστά μια ναρκισσιστική επιλογή αντικειμένου. Ο παιδόφιλος βλέπει το παιδί ως είδωλο του εαυτού του ως παιδί
- Για να ικανοποιήσει τις σεξουαλικές του επιθυμίες, ο παιδόφιλος μπορεί να τραυματίσει ανεπανόρθωτα αθώα παιδιά
- Αποτελούν συχνά ψυχοπαθητικές παραλλαγές της ναρκισσιστικής Δ.Π.
- Εύθραυστη αυτοεκτίμηση –επιλέγουν επαγγέλματα σε σχέση με παιδιά- εξιδανικεύουν συχνά τα παιδιά → φαντασίωση συγχώνευση με ένα αντικείμενο. Τα άγχη του γήρατος και του θανάτου μπορούν να αποτραπούν μέσω σεξουαλικής δραστηριότητας με παιδιά
- Συχνά και οι ίδιοι θύματα σεξουαλικής κακοποίησης. Μετατροπή ενός παθητικού τραύματος σε ενεργητική «θυματοποίηση»
- Αιμομικτικές δραστηριότητες με επιθετικότητα και βία

Παρενδυσία

- Ο άνδρας ασθενής ντύνεται γυναίκα, για να δημιουργήσει μια σεξουαλική διέγερση στον εαυτό του που θα τον οδηγήσει σε ετερόφυλη συνουσία ή αυνανισμό
- Ντυμένος αντρικά συμπεριφέρεται αρρενωπός ενώ όταν ντύνεται γυναίκα θηλυπρεπής
- Φαλλική μητέρα. Το αγόρι φαντάζεται ότι η μητέρα του έχει πέος, ακόμα και αν δε το βλέπει, και έτσι ξεπερνά το άγχος ευνουχισμού του. Η πράξη της εναλλασσόμενης ένδυσης, μπορεί έτσι να είναι μια ταύτιση με τη φαλλική μητέρα

Συμπερασματικά

Όποια κι αν είναι η μορφή και ο προσανατολισμός τους, οι ερωτικές σχέσεις ενισχύονται και συνδέονται περισσότερο με τις ενορμήσεις ζωής

Όταν η αγάπη δεν είναι πλέον ισοδύναμο του ευνουχισμού, της καταστροφικότητας, του θανάτου, όταν οι γονείς αναγνωρίζονται, επιτέλους, ως δύο ξεχωριστά άτομα με διαφορετικές σεξουαλικές ταυτότητες και όταν γίνεται αποδεκτή η γενετήσια συμπληρωματικότητά τους, τότε, η τροποποιημένη εκδοχή της εσωτερικευμένης πρωταρχικής σκηνης γίνεται ψυχικό κεκτημένο το οποίο προσφέρει στο παιδί-ενήλικο το δικαίωμα να κατέχει το σώμα του, τη σεξουαλικότητά του, και τη θέση του στην οικογένεια